

Автор статті:

Інна Сорока,

магістрантка

спеціальності «Соціальна робота»

Науковий керівник:

Ольга Ілліна,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри соціальних технологій

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ

Динамізм сучасного життя і зміни, які відбуваються в ньому викликають у сучасної людини труднощі в пристосуванні до нових умов, виборі форм і способів взаємодії з навколишнім світом. У цих умовах найбільші труднощі відчувають вихованці різних типів спеціалізованих шкіл-інтернатів. Контингент вихованців шкіл-інтернатів — це в значній мірі вихідці з, так званих, сімей соціального ризику. Однією з важливих задач сучасної освіти є організація адаптованого соціального середовища спрямованого на надання таким дітям допомоги в процесі соціальної адаптації, освоєнні норм і цінностей суспільного буття, пристосування до реалій сучасного життя.

Вихованці освітніх закладів інтернатного типу відчувають як загальні, тобто пов'язані з особливостями віку, так і специфічні труднощі. Це обумовлюється особливостями і обмеженнями, які неминуче накладає режим такого навчального закладу на життєдіяльність; депривацією, викликану відривом від сім'ї і соціальною ізоляцією в середовищі школи-інтернату; обмеженістю і трафаретністю соціальних контактів і взаємодій, вимушеним спілкуванням з обмеженим колом осіб і ін. Сукупність пережитих підлітками психологічних, соціально-психологічних і соціальних проблем негативно позначається на процесі їх адаптації, як до соціокультурного середовища школи-інтернату, так і до наступного життя в соціумі.

Соціально-психологічні аспекти адаптації стали предметом вивчення в роботах О. Бодальова, Г. Балла, І. Дубровіної, М. Лусканової та ін. У сучасній соціально-педагогічній і психологічній науках розроблені теоретичні концепції особливостей організації життєдіяльності дітей (Е. Дюркгейм, Я. Корчак, Т. Парсонс, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Дж. Чамберс). Серед них можна виділити концепції соціалізації особистості (І. Кон, А. Мудрик, В. Мухіна, О. Петровський) та життєвого самовизначення (О. Макаренко, Г. Родіна). Закономірності соціального та особистісного розвитку, психолого-педагогічні особливості дітей, які виховуються в сирітських закладах, і умови адаптації розглянуті в роботах С. Баюмова, Б. Курган, Н. Москаленко, Т. Панченко та ін. Разом з тим, аналіз психолого-педагогічної літератури підтверджує, що проблеми соціальної адаптації дітей спеціалізованих закладів інтернатного типу недостатньо вивчені.

Соціальна адаптація характеризується процесом активного пристосування суб'єкта до умов нового середовища на основі вироблення загальних норм, цінностей, регламентованих правил поведінки, в результаті чого відбуваються певні зміни особистості, що дозволяють їй ототожнювати себе з носіями ціннісних орієнтацій даного соціуму. Адаптація як суспільний феномен виступає складним за структурою духовно-практичним утворенням, що виявляється на всіх рівнях соціального життя людей. Завдяки цьому адаптація стає одним з найважливіших універсальних способів подолання негативних кризових суспільних явищ і підготовки особистості до включення в інноваційні соціальні системи.

Складність механізму соціальної адаптації пов'язана із взаємодією двох систем: особистості індивіда і соціального середовища. Ефективність і кінцевий результат

адаптації визначаються об'єктивними показниками досягнень індивіда і його суб'єктивної задоволеності своїми досягненнями в умовах даного соціального середовища.

Для подолання викликів навколишнього середовища у індивіда розроблені різні механізми адаптації. У науковій літературі ці пристосувальні механізми називають видами адаптації. У загальному вигляді можна виділити: фізіологічну, управлінську, економічну, педагогічну, психологічну, соціальну, професійну адаптацію і т.д. Згідно П.К. Анохіну, всі види адаптації формують собою систему, в якій всі компоненти спрямовані на отримання корисного результату [1].

Нами було проведено емпіричне дослідження рівня соціальної адаптації серед учнів загальноосвітньої школи-інтернат. Аналіз дослідження показав, що 67% учнів мають низький рівень соціальної адаптації, 33% — середній.

Учні проявляють неготовність до навчання в школі, незадоволеність у спілкування з дорослими, неадекватне усвідомлення свого становища в групі однолітків та конфліктність в сім'ї.

З метою вивчення форм і методів роботи соціальних педагогів і вихователів з соціальної адаптації дітей в умовах загальноосвітньої школи-інтернат було ведене глибинне інтерв'ю, яке показало, що організація роботи із соціальної адаптації у Житомирському обласному ліцеї-інтернаті для обдарованих дітей є задовільним, але потребує покращення та перегляду, зокрема у плані методичної роботи.

Отже, необхідною є розробка моделі роботи соціального педагога яка сприяла б підвищенню рівня соціальної адаптації дітей в умовах загальноосвітньої школи інтернат.

Використана література:

1. Андрійчук С. В. Соціальна адаптація дітей з особливими потребами при переході від навчання у спеціальному дошкільному навчальному закладі до масової школи / С. В. Андрійчук // Вісник Черкаського університету. — 2011. — №8. — С. 8—11.
2. Войтенко Т. П. Проблемы развития детей в детских домах и школах-интернатах / Т. П. Войтенко // Вопросы психологи. — 1999. — № 2. — С. 118—120.
3. Кошечко Н. В. Тренінг «Молодь вибирає конструктивний конфлікт» / Н. В. Кошечко // Практична психологія та соціальна робота. — 2005. — № 7. — С. 55—58.